

Skolan förändras och utvecklas

SKOLVERKET GER REKTORN STÖD

Beställningsadress:
Fritzes kundtjänst
106 47 Stockholm
Tel 08-690 95 76
Fax 08-690 95 50
E-post: skolverket@fritzes.se
www.skolverket.se

Beställningsnr: 10:1190
ISBN: 978-91-86529-20-8

Tryck: DanagårdLITHO AB

Upplaga: 6 000

Form: AB Typoform

Foto omslag: Jacob Sjöman Svensson/Nordic Photos

Foto: s 3 Stefan Borgius, s 5 Maskot, s 7 Magnus Ragnvid/Johner,
s 8 Vince Reichardt/Johner, s 9 Ewa Ahlin/Johner, s 10 Image Source/Johner,
s 11 Claudio Bresciani SCANPIX, s 13 Martin Nauclér, s 14 Maskot

Stockholm 2010

Skolverkets utvecklingsinsatser

Som rektor är du en nyckelperson i skolans utveckling. Rektorns delaktighet i det dagliga arbetet, rektorn som pedagogisk ledare och rektorns förmåga att kommunicera och förankra skolans mål är, enligt samstämmig forskning, en grund för en väl fungerande skola.

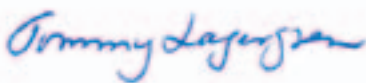
Just nu bedrivs ett intensivt arbete med att införa en ny, modern skollag, en förändrad läroplan för förskolan, nya läroplaner för den obligatoriska skolan, förskoleklassen och fritidshemmet, en ny gymnasieskola och en ny betygsskala. Dessutom förändras lärarutbildningen och lärarlegitimation ska införas. Som rektor kommer du att få ett ökat ansvar och du står nu inför en mycket spännande men också mycket utmanande tid.

Skolverket arbetar på olika sätt för att stärka huvudmannens och rektorernas förutsättningar att arbeta för ökad måluppfyllelse och stärka det systematiska kvalitetsarbetet. De utvecklingsinsatser Skolverket arbetar med kan vara motiverade utifrån verksamheternas behov av stöd i tillämpningen av de nya reformerna eller brister och problem. De statliga insatserna måste haka i och förstärka ditt arbete på den lokala skolan. I denna broschyr ser du en sammanfattning av de utvecklingsstöd som Skolverket just nu erbjuder i reformarbetet. Insatserna kommer att förändras i takt med att reformerna implementeras.

Vår förhoppning är att Skolverkets utvecklingsinsatser ska utgöra ett stöd i huvudmannens och ditt långsiktiga arbete med de nya reformerna på din skola.

Det är ett stort och spännande uppdrag att vara rektor!

Stockholm den 1 juli 2010

Tommy Lagergren

Avdelningschef för utvecklingsavdelningen

Ett professionellt ledarskap

I den nya skollagen lyfts rektorer, förskolechefer och deras ställföreträdare fram som verksamhetsansvariga för statligt reglerade och läroplansstyrda verksamheter. De ska ansvara för att det kvalitetsarbete och den planering, uppföljning och utveckling som ska genomföras på förskole- och skolenhetsnivå genomförs enligt bestämmelserna.

Rektorsprogrammet

Den statliga befattningsutbildningen för rektorer, förskolechefer och biträdande rektorer syftar till att ge kunskaper om de krav som finns i den lagstiftning och de föreskrifter som gäller inom skolan och förskolan. Utbildningen ska också utveckla deras roll som ledare så att verksamhetens kvalitet kan säkerställas. Rektorsprogrammet är obligatoriskt för rektorer anställda efter den 15 mars 2010. Utbildningen ska påbörjas snarast möjligt efter det att rektorn tillträtt och vara genomförd inom fyra år.

REKTORSPROGRAMMET
är obligatoriskt för
rektorer anställda efter
den 15 mars 2010.

www.skolverket.se/rektorsprogrammet

kontakt: kristina.englund@skolverket.se

Forskning i skolan

Den nya skollagen anger att undervisningen i skolan ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Detta ställer krav på att lärare och rektorer kan få kännedom om relevant forskning och även få hjälp med att hitta den forskning som kan vara en tillgång i arbetet. För att stödja lärare och rektorer bygger Skolverket därför upp en portalsida på hemsidan där forskningsresultat inom olika områden visas. Skolverket tar fram översikter inom serien *Forskning för skolan* inom utvalda områden för att underlätta i det dagliga pedagogiska arbetet, till exempel om fritidshem, flerspråkighet och entreprenörskap. Skolverket anordnar också utvecklingsinsatser riktade till lärare, rektorer och skolhuvudmän, i samarbete med de regionala utvecklingscentra, för att sprida centrala forskningsresultat.

www.skolverket.se/forskning

kontakt: eva.minten@skolverket.se

Systematiskt kvalitetsarbete

Genom den nya skollagen förstärks kravet på ett systematiskt kvalitetsarbete och i och med detta avskaffas kravet på kommunal skolplan och kvalitetsredovisning. Varje huvudman, rektor och förskolechef får ett ansvar att systematiskt planera, följa upp och analysera resultaten i förhållande till nationella mål, krav och riktlinjer. Detta ska vara underlag för insatser så att verksamheten kan utvecklas och nå uppsatta mål och resultat.

Av den nya skollagen framgår också att en viktig del av kvalitetsarbetet på enhetsnivå är att det bedrivs tillsammans med personal och elever. Det måste därför finnas organisation och resurser som underlättar utvecklingsarbetet både på huvudmannanivå och på enhetsnivå.

Kvalitetsarbete i praktiken

Skolverket erbjuder information, publikationer och verktyg som kan vara till hjälp i kvalitetsarbetet. Att arbeta med systematiskt kvalitetsarbete förutsätter systematik och kontinuitet. Modellen *Kvalitetsarbete i praktiken*, som finns på Skolverkets webbplats, är därför utformad så att den ska kunna stödja det systematiska arbetet som leder fram till utveckling.

I modellen finns resurserna sorterade enligt den process som ett systematiskt kvalitetsarbete följer. Varje fas i modellen är klickbar och rymmer i sin tur flera moment. Vid varje moment finns de resurser som kan vara användbara just där.

www.skolverket.se/kvalitetsarbete

kontakt: marie.sedvall.bergsten@skolverket.se

BRUK – ett verktyg för skattning och utveckling av kvalitet

BRUK är ett verktyg för självskattning. Det hjälper till att synliggöra, bedöma och utveckla kvaliteten i verksamheten. Självskattningen görs med hjälp av indikatorer som är framtagna med utgångspunkt i nationella styrdokument. Verktöget kan användas för att starta utvecklingsprocesser eller som en del i det systematiska kvalitetsarbetet.

www.skolverket.se/BRUK

kontakt: marie.sedvall.bergsten@skolverket.se

Ökad kvalitet i fritidshem

I den nya skollagen får fritidshemmet ett eget kapitel som tydliggör att fritidshemmet ska vara ett komplement till skolan, både tids- och innehållsmässigt. Alla barn ska erbjudas en meningsfull fritid och ges möjlighet att lära och utvecklas.

Fritidshemmet omfattas dessutom av de delar i nya skollagen som berör ledningen av utbildningen, ansvaret för undervisningen, kvalitet och inflytande samt elevernas utveckling mot målen.

För att stärka huvudmännens och rektorernas förutsättningar att arbeta systematiskt med att förbättra fritidshemmets kvalitet erbjuder Skolverket olika former av utvecklingsstöd med fokus på fritidshemmets uppdrag.

www.skolverket.se/fritidshem

kontakt: marie.sedvall.bergsten@skolverket.se

”En viktig del av kvalitetsarbetet på enhetsnivå är att det bedrivs tillsammans med personal och elever.”

Statsbidrag

Skolverket fördelar statsbidrag till stöd för skolans kvalitetsutveckling och måluppfyllelse inom prioriterade områden. Bidrag fördelas till samtliga skolformer inom både kommunal och fristående skolverksamhet, samt till organisationer och i vissa fall till landsting och enskilda verksamheter.

Kopplingen mellan ett enskilt statsbidrag och de nu förestående förändringarna i skolans styrning varierar. De statsbidrag som har betydelse för reformarbetet kommer att påverkas av implementeringen och Skolverket ska i handläggningen av dessa bidrag aktivt stödja reformernas införande genom till exempel information om förändringar av ämnesplaner och gymnasieprogram.

www.skolverket.se/statsbidrag

kontaktperson: ia.envall@skolverket.se

Lärarnas betydelse för kvalitet i undervisningen

En skicklig lärare gör skillnad för varje elev i undervisningen. Lärarna är avgörande för hur en reviderad läroplan och reviderade kursplaner kommer att användas och följas i verksamheten. I mötet med eleverna måste läraren vara tydlig och förmedla den målinriktade undervisningen, dess syfte, centrala innehåll och kunskapskrav. För detta behöver läraren kunskap. Varje lärare måste därför få tid att sätta sig in i de reviderade styrdokument, diskutera och jämföra dem med tidigare styrdokument. Enligt den nya skollagen är det huvudmannen som ska se till att all personal har nödvändiga kunskaper om de föreskrifter som gäller.

Lärofortbildningen

Lärofortbildningens kurser erbjuder omfattande kompetensutveckling för behöriga lärare och syftar till att stärka lärarnas kompetens så att fler elever når målen. Lärarna kan studera vid högskolans reguljära kurser eller Skolverkets skräddarsydda kurser som tar sin utgångspunkt i aktuella styrdokument. Gällande den nya gymnasieskolan erbjuder Skolverket kurser från lärosätena som svarar mot behov som förändringarna i de nya kursplanerna medför, exempelvis juridik, turism och entreprenörskap. Det finns ett stort utbud av kurser att välja bland. Satsningen pågår till och med 2011.

www.skolverket.se/fortbildning

kontakt: mikaela.zelmerloow@skolverket.se

Förskolelyftet

Förskolan blir en egen skolform och därmed blir det tydligt att detta är första steget i det livslånga lärandet. Fortbildningens kurser bidrar till att utveckla lärandet genom att stimulera och utmana förskolebarns språkliga och matematiska utveckling samt att ge förskolan användbara verktyg för att följa upp och utvärdera sin verksamhet.

www.skolverket.se/forskolelyftet

kontakt: johanna.freed@skolverket.se

It i skolan

Den nya skollagen anger att eleverna ska ha tillgång till böcker och andra lärverktyg som behövs för en tidsenlig utbildning. De nya läroplanerna framhåller att eleverna ska kunna använda sig av modern teknik för skapande, kommunikation och lärande. På Skolverkets webbplatser finns material för både kompetensutveckling och praktiskt arbete så att skolan ska kunna möta dessa krav.

It i skolan erbjuder fakta, artiklar, reportage och filmer som stöd för att utveckla användning av informationsteknik i skolans verksamhet.

Praktisk it- och mediekompetens (PIM) består av webbaserade handledningar och ett stöd för kommuner och fristående skolor att erbjuda fortbildning för lärare. PIM kommer att få en allt tydligare inriktning mot hur it kan stödja undervisningen i olika ämnen.

Kolla Källan ger stöd till skolans undervisning i informationssökning och källkritik, kompetenser som betonas i flera av de nya ämnes- och kursplanerna. Här kan pedagoger också få veta mer om upphovsrätt och personuppgiftslagen i skolan. Kolla Källan erbjuder nyheter, forskning, lektionsmaterial och artiklar inom området.

”De nya läroplanerna framhåller att eleverna ska kunna använda sig av modern teknik för skapande, kommunikation och lärande.”

www.skolverket.se/itiskolan

Kontakt: christina.szekely@skolverket.se

Språk-, läs- och skrivutveckling

Skolverket driver *Nationellt centrum för språk-, läs- och skrivutveckling* (NCS). Genom centrumet ska skolhuvudmän och skolor bli stimulerade att aktivt arbeta med språk-, läs- och skrivutveckling. NCS har ett kontaktnät av kommunala språk-, läs- och skrivutvecklare i många kommuner. Dessa har kunskaper som kan komma till användning när kommunerna ska implementera kursplanerna i svenska och svenska som andraspråk.

www.skolverket.se/ncs

kontakt: inger.tinglev@skolverket.se

Naturvetenskap och teknik

De nya tydligare kursplanerna synliggör behovet av kompetensutveckling. Skolverket arbetar därför med att på olika sätt stödja huvudmän, förskolor, skolor och lärare i deras arbete med ökad måluppfyllelse och för att öka intresset för naturvetenskap och teknik. Prioriterade områden är att underlätta övergången till högre studier från gymnasiet samt kompetensutveckling för och stöd till lärare som undervisar på tidigare stadier.

www.skolverket.se/naturvetenskap_teknik

kontakt: per.kornhall@skolverket.se

Matematik

Skolverket ska på olika sätt stödja huvudmän, skolor och lärare i arbetet med att höja kvaliteten i undervisningen i syfte att öka måluppfyllelsen och elevernas intresse för matematik. Detta kommer i hög grad att gälla de nya ämnes- och kursplanerna i matematik. Inom Matematiksatsningen kan kommuner och fristående skolor söka bidrag för att stärka det egna utvecklingsarbetet. *Nationellt Centrum för Matematikutbildning* (NCM) erbjuder stödinsatser inom matematikområdet, bland annat genom kompetensutveckling för rektorer och stöd till landets matematikutvecklare.

www.skolverket.se/matematik

kontakt: anders.palm@skolverket.se

Entreprenörskap i skolan

Nytt i skollagen är att barns och elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvars-kännande individer och medborgare ska främjas. Entreprenörskap i skolan handlar om mycket mer än egenföretagande. Det är ett pedagogiskt förhållningssätt i klassrummet som utvecklar elevers nyfikenhet, initiativförmåga och självförtroende redan från tidiga åldrar.

Skolverkets uppgift är att stimulera arbetet med entreprenörskap i skolan. Den nya läroplanen och de nya kursplanerna för grundskolan betonar vikten av att stimulera färdigheter och förmågor som lägger grunden för entreprenörskap. Eleverna ska stimuleras till att med kreativitet och nyfikenhet lösa problem och omsätta idéer i handling. Gymnasiereformen *Gy 2011* lyfter fram entreprenörskap som en uppgift för hela gymnasieskolan. Entreprenörskap blir ett nytt ämne, som ska vara obligatoriskt inom vissa program. Flera examensmål betonar att eleverna ska få möjlighet att utveckla entreprenöriella förmågor.

Skolverket kommer att utlysa utvecklingsmedel vid årsskiftet 2010/2011 för projekt som startar hösten 2011.

”Eleverna ska stimuleras till att med kreativitet och nyfikenhet lösa problem och omsätta idéer i handling. ”

www.skolverket.se/entreprenorskap

kontakt: annika.hjelm@skolverket.se

INOM SKOLVERKET pågår en rad insatser som ska förebygga kränkande behandling och diskriminering.

Delaktighet och inflytande – arbetsmiljö och relationer

Skollagen understryker att vid varje skolenhet ska det bedrivas ett systematiskt arbete med barnens, elevernas och vårdnadshavares inflytande. Rektor och förskolechefer ansvarar för att det finns ett eller flera forum för samråd. Bestämmelser införs också om att en kommun eller ett landsting får inrätta lokala styrelser. Skolverket stödjer på olika sätt delaktighet och inflytande genom olika utvecklingsinsatser som rör individuella utvecklingsplaner, åtgärdsprogram för elever men också högskolekurser med målet att skapa förtroendefullt samarbete mellan skola och föräldrar.

www.skolverket.se/sb/d/2221

kontakt: agneta.nilsson@skolverket.se

Jämställdhet, arbetsmiljö och relationer

Skolan har ett ansvar för att skapa en god lärandemiljö för elevernas kunskapsutveckling och personliga utveckling. Skollagen ger stöd till att värna om elevernas trygghet och studiero. Inom Skolverket pågår en rad insatser som ska förebygga kränkande behandling och diskriminering. Utvärderingar av program, stödmaterial samt högskolekurser för skolpersonal är några av insatserna.

Att värna om goda relationer mellan elever och mellan elever och lärare är en viktig grund inte enbart för att motverka kränkande behandling utan även för att främja elevers studiemotivation. Kunskap och omsorg om eleven går som en röd tråd genom de konferenser Skolverket genomför och som har temat ”Inget slår en skicklig lärare”. Konferenserna är en del av Skolverkets uppdrag för att främja jämställdhetsarbete i skolan, vilket rör elevers resultat, sex- och samlevnadsundervisning, hedersrelaterade problem samt flickors stress och elevers psykiska hälsa. Skolverket genomför högskolekurser (7,5 hp) i jämställdhet men också i sex- och samlevnadsundervisning och hedersrelaterade problem. Några av de skolor som fått utvecklingsmedel av Skolverket kommer under hösten att presentera sitt arbete under rubriken Lärande exempel. Inspirationsfilmer för att komma igång med jämställdhetsarbetet på skolan kommer att läggas ut på webben under hösten.

www.skolverket.se/jamstalldhet

kontakt: pia-lotta.sahistrom@skolverket.se

Värdegrund

Skolans värdegrund vilar på grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna. Värdegrunden kommer att förtydligas för alla skolformer i den nya skollagen. Skolverket kommer att ta fram stödmaterial som dels ökar kunskapen om vilka värden som ska främjas, dels ger vägledning i form av goda exempel för det dagliga arbetet. Till hösten öppnas dessutom en särskild webbplats som ska underlätta för den som vill fördjupa sig i området eller har frågor om något som rör skolans arbete med värdegrundsfrågor.

www.skolverket.se/vardegrund

kontakt: peter.ostlund@skolverket.se

Elevhälsa

Nytt i skollagen är att en samlad elevhälsa nu införs med personal som har medicinsk, psykologisk, psykosocial och specialpedagogisk kompetens. Elevhälsan ska bidra till att skapa miljöer som främjar elevernas lärande, utveckling och hälsa. Här anges att elevhälsan ska stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål.

Skolverket genomför en rad utvecklingsinsatser för att förtydliga elevhälsans arbete, bland annat presenteras en nulägesbeskrivning av elevhälsans omfattning, organisation och innehåll. Ett stödmaterial för skolpersonal tas fram och nationella konferenser genomförs under november och december 2010.

www.skolverket.se/elevhalsa

kontakt: agneta.nilsson@skolverket.se

www.skolverket.se

Skolverket

www.skolverket.se